

dicta recensuerit, sic modeste et sapienter concludit: « Ego tamen non ut opponam me contra torrentem, sed stante semper captivitate intellectus in obsequium Christi, suspicor quod, quemadmodum esse provisum nec contingentiam nec necessitatem ponat in eventu proviso, ut in littera dicitur, eo quia Deus est causa superexcedens, eminenter prae-habens necessaria et contingentia . . . ita elevando altius mentis oculos, ipse Deus ex altiori quam cogitare possumus excellentia, sic rebus eventibusque provideat, ut esse provisum ab eo sequatur aliquid altius quam evitabilitas vel inevitabilitas: ut sic ex passiva provisione eventus, neutrius combinationis alterum membrum oporteat sequi. Et si sic est, quiescet intellectus non evidentia veritatis inspectae, sed *altitudine inaccessiblei veritatis occulta*. Et hoc ingeniolo meo satis rationabile videtur; tum propter rationem praedictam; tum quoniam, ut ait Gregorius, *minus de Deo sentit qui hoc tantum de illo credit, quod suo ingenio metiri potest*.

« Nec propterea negandum aliquid eorum, quae ad divinam immutabilitatem, actualitatem, certitudinem atque universalitatem et similia, spectare scimus, aut ex fide tenemus, suspicor: sed aliquod occultum latere, vel ex parte ordinis, qui est inter Deum et eventum provisum, vel ex glutino inter ipsum eventum et esse provisum, arbitror. Et sic intellectum animae nostrae, oculum noctuae esse considerans, in ignorantia sola quietem illius invenio. Melius est enim tam fidei catholicae quam philosophiae fateri caecitatem nostram, quam asserere tamquam evidentia, quae intellectum non quietant; evidentia namque quietativa est. Nec propterea omnes Doctores praesumptionis accuso; quoniam balbutiendo ut potuerunt, immobilitatem ac efficaciam summam et aeternam divini intellectus, voluntatis, potestatisque insinuare intenderunt omnes per infallibilitatem ordinis divinae electionis ad eventus omnes, quorum nihil praefatae suspicioni obstat, quae altius quid in eis latere credit. Et vere si sic praedicaretur, nullus forte circa praedestinationem erraret Christianus; sicut non errat in materia Trinitatis; quia dicitur, et scribitur, et ita est, quod occulta est humano intellectui, et sola fides sufficit.

« Optimum autem et salubre consilium est in hac re inchoare ab his quae certo scimus, et experimur in nobis; scilicet quod omnia quae sub libero arbitrio nostro continentur, evitabilia a nobis sunt; et propterea digni sumus poena vel praemio. Quomodo autem, hoc salvo, divina salvetur providentia ac praedestinatio, etc., credere quod Sancta Mater Ecclesia credit. Scriptum est enim: *Altiora te ne quaesieris; plurima enim sunt tibi supra sensus hominum revelata*. Et hoc est unum de illis » (1).

(1) CAIET. Com. in I p. q. 22, a. 4.

QUAESTIO V.

De effectibus supernaturalibus seu de miraculis.

ORDO RERUM TRACTANDARUM. Substantiae corporales, ex quibus mirabilis rerum universitas conflatur, ita conditae sunt per creationem a Deo infinitae sapientiae architecto, ut omnes ad certum ratumque finem ordinatae sint, ad quem capessendum suis operationibus iugiter contendunt; in operibus quippe sapientis nihil reperiri potest, quod frustra existat. Iam vero ratio finis, ad quem aliqua res natura sua ordinatur, concipi nequit, nisi una concipiantur normae, regulae seu leges secundum quas singulae rerum species operantur, tum ut proprios cuiusque rei fines, tum ut communem totius universitatis finem consequantur, nimirum secundum quas ordinantur ad finem tum particularem tum universalem: « Omnium gubernandorum, ait Angelicus, et ordinandorum ad finem gubernationis et ordinis, regulam ex fine sumi necesse est: tunc enim unaquaeque res optime disponitur, cum ad suum finem convenienter ordinatur » (1).

Si ergo regulae istae seu normae, quibus reguntur res naturales agendo vel patiendo, quaeque leges physicae nuncupari solent, ita necessariae sunt, ut nullo pacto possint neque suspendi vel praepediri, neque immutari ab agente superiori, nempe a Deo, tunc praeter phaenomena ab agentibus naturalibus causata, naturalesque effectus, nulla possibilis erit effectio in rebus mundanis, quae superet activitatem causarum naturalium, quaeque dependeat unice a causa invisibili et superiori, nempe a Deo. Sin ex adverso leges, quibus obnoxiae sunt actiones motionesque corporalium agentium, talem ex fine mutantur necessitatem et constantiam, ut in quibusdam casibus particularibus possint a Deo suspendi, immutari vel praepediri, tunc possibles sunt effectus, qui vel praeter, vel contra ordinarium naturae cursum causantur ab agente supernaturali, nempe a Deo, qui est totius naturae primus et universalis effector, et cuius ditioni imperioque omnia subiguntur in caelo et in terra.

Huiusmodi visibiles effectus supernaturales, ad quos activitas rerum creaturarum pertingere nequit, quique effectorem sibi vindicant Deum, appellantur *miracula*. Quam ad rem ut philosophus Christianus rite solvat controversiam de possibilitate miraculorum contra incredulos, qui effectus quoslibet supernaturales nituntur eludere et

(1) *Contra gent.* lib. I, prooem.

negare, ab indaganda legum physicarum natura ipsi auspicandum est, et inquirendum, an Deus in rebus creatis praeter causas naturales, vel contra naturae cursum valeat aliquid operari; nimirum, utrum aliqui effectus producantur a Deo absque causis naturalibus. Cum autem interdum oriri possit dubitatio, an effectus quidam mirabiles patrati sint a Deo, vel ab aliqua causa naturali et creata, aliquid summum addendum erit de normis discernendi vera miracula a falsis, idest de miraculorum criteriis, et sic nobilissimae huic quaestioni imponemus finem.

ARTICULUS I.

DE NECESSITATE LEGUM PHYSICARUM.

QUAESTIO DETERMINATUR. Quemadmodum mox adnotavimus, in quaestione de effectibus supernaturalibus seu de miraculis ordiendum nobis est ab investigatione necessitatis, quam in operando sibi vindicant agentia naturalia, quae a propria natura inclinantur ad ratos determinatosque fines, et ad certos effectus constanter producendos. Cum autem leges secundum quas gubernantur res naturales in suis motionibus suisque actionibus et passionibus in earumdem natura fundentur, in primis decernendum nobis est, utrum naturae rerum mundanarum sint necessariae vel contingentes; et sic facilem tamenque viam parabimus ad quaestionem solvendam de necessitate vel contingentia legum physicarum.

Diversae philosophorum sententiae. Philosophi in naturis seu essentiis rerum explicandis in varias concessere sententias, quae revocari possunt ad tres. Quidam enim rati sunt, rerum naturas seu essentias esse omnino contingentes. Alii ex adverso affirmarunt, eas omnimoda pollere essendi agendique necessitate. Demum tertia sententia mediam tenet viam, tueturque, naturas rerum penes aliquem respectum esse contingentes, et penes alterum dici debere necessarias. Prima opinio propugnata fuit a Cartesio, qui docuit, essentias rerum unice dependere a libera Dei voluntate, ideoque esse mutabiles et contingentes. Haec sententia omnem prorsus scientiam interimit, eo quod scientia nequit haberi, nisi de rebus necessariis; et sic Cartesius sub alia forma revocavit doctrinam Heracliti, et Cratyli, iam pridem ab Aristotele explosam et eiectam, quae omnem scientiam et certitudinem labefactabat, ex eo quod, ut ipsi aiebant, de rebus in perpetuo fluxu positae haberi nequit scientia. Altera sententia defenditur tum a Pantheistis, qui blaterant, res mundanas esse omnino necessarias, quia sunt naturales emanationes, proprietates, phaenomena, manifestationes entis necessarii; tum a Fatalistis, qui tuentur, Deum in rebus

producendis naturali necessitati seu cuidam fato subactum fuisse; tum denique ab illis Materialistis, qui originem rerum derivant ex necessaria et naturali evolutione materiae. Tertia demum sententia, quae incommoda praecedentium utrinque vitat, traditur ab omnibus Scholasticis, et in primis dilucide explicatur a S. Thoma.

Quid natura? Essentia, quidditas, et natura, uti explicavimus in Ontologia, plerumque sunt idem subiecto; sed discrepant ratione et definitione, ita ut naturae nomen secundum propriam definitionem et stricte sumptum minus extendatur ac nomen essentiae, et quidditatis. Postrema haec duo nomina denotant rationem specificam rei, quae per definitionem manifestatur, cum e contrario natura significet ordinem rei ad propriam operationem, nempe rationem dynamicam rei in specie constitutae. Quare nomen naturae stricte sumptum, prout de omnibus substantiis tum visibilibus tum invisibilibus praedicatur, est essentia rei dicens ordinem ad operationem: « Nomen naturae, ait Aquinas, videtur significare essentiam rei secundum quod habet ordinem vel ordinationem ad propriam operationem rei, cum nulla res propria destituatur operatione » (1). Quod si natura seu ordo substantiae ad propriam operationem coarctatur ad substantias visibiles et materiales, tunc natura definitur ab Aristotele: *Principium et causa motus et quietis eius in quo est primo et per se, et non secundum accidens.*

Naturale, supernaturale. Nomen naturae, prout extenditur ad totam rerum creatarum universitatem, ortum dedit distinctioni *naturalis* et *supernaturalis*, quae in re theologica magno usui esse solet. *Naturale* quippe illud dicitur, quod substantiam creatam vel constituit in suo primo esse, ut principia speciei, vel ex ipsa iam constituta dimanat sive per necessariam sive per contingentem resultantiam. Sic naturale est homini esse compositum ex anima rationali et corpore organico, ipsique est etiam naturale tum habere intelligentiam aliasque agendi virtutes, tum intelligere, velle, sentire. Contra *supernaturale* illud nuncupatur, quod totius creatae naturae proprietates et vires transcendit; ideoque non potest esse nisi effectus divinae et infinitae virtutis, ad quem effectum creatura non habet, nisi potentiam *obedientialem*, nimirum potentiam dumtaxat actuabilem per causam primam. Quare supernaturale stricto sensu illud est, quod non hanc vel illam naturam, sed omnem creaturam superexcedit; et ideo natura angelica, quae potior praestantiorque est humana, non dicitur supernaturalis; nam et ipsa inter res a Deo creatas continetur.

Quid ordo naturae? Ordo generatim definitur ab Augustino: *Parium dispariumque rerum sua cuique loca tribuens dispositio* (2). Haec S. Augustini definitio facili negotio revocatur ad brevioram illam for-

(1) Opusc. *De ente et essentia*, cap. I.(2) S. AUGUST. *De civ. Dei*, lib. XIX, cap. XIII.

mulam secundum quam ordo dici vulgo solet: *Apta dispositio plurium ad finem*. Quocirca in ordine quovis duo diligenter discernenda sunt, nimirum forma, et subiectum ordinis. Forma denotat rationem propter quam inter res diversas viget ordo: subiectum vero designat ipsas res, quae illi formae subduntur, et dicuntur ordinem inter se habere. Unde S. Thomas scite docet, ordinem universalem secundum quem omnia ex divina providentia ordinantur, posse considerari dupliciter, scilicet quantum ad res, quae subduntur ordini, et quantum ad ordinis rationem, quae ex principio ordinis dependet (1). Iam vero si ordo spectatur penes res, quae subiguntur ordini, tunc multiplex efflorescit et denominatur ordo; puta *physicus, moralis, logicus* prout ordini subduntur vel res naturales et visibiles earumque partes; vel humanae actiones prout finem hominis spectant; vel demum operationes intellectus. Quod si ratio ordinis respiciatur, tunc habetur conveniens dispositio plurium ad finem, nempe dispositio secundum quasdam normas seu leges ex fine sumptas; ideoque leges seu normae sunt diversae, prout diversus est finis ordinis.

Lex naturae. Nomen legis quod a norma ordinis moralis translatum est ad significandas normas ordinis physici, considerari potest vel in legislatore a quo imponitur lex, vel in subdito, nempe in subiecto cui imponitur. In Deo legislatore spectata, est: *Dictamen divinae rationis omnia dirigentis in finem*, et nuncupatur lex aeterna, cum ab aeterno in Deo exstiterit. Applicatur creaturis ratione carentibus per modum physicae determinationis seu naturalis inclinationis, quae *instinctus* vulgo dicitur. Uti enim ait S. Thomas: « Deus imprimit toti naturae principia priorum actuum; et ideo per hunc modum Deus dicitur praecipere toti naturae, secundum illud Psalmi 148: *Praeceptum posuit et non praeteribit*. Et per hanc rationem omnes motus, et actiones totius naturae legi aeternae subduntur » (2). Quamobrem leges naturae nihil aliud sunt, nisi inclinationes seu determinationes quibus affectae vires rerum materialium sic et non aliter agunt et patiuntur ad proprium finem capessendum. Series et consecutio mutationum seu effectuum, orta ex huiusmodi determinationibus, dicitur *naturae cursus*. Ergo ordo naturae, leges naturae, et cursus naturae ita inter se ultro citroque connectuntur et se inferunt, ut promiscue usurpari a philosophis soleant.

His in antecessum notatis, ad quaestionem solvendam accedamus.

(1) Cf. S. THOM. *Contra gent.* lib. III. cap. XCVIII.

(2) 1-2^{ae}, q. 93, a. 5.

PROPOSITIO.

Naturae rerum mundanarum, si spectantur per ordinem ad causam primam, non sunt necessariae, sed contingentes; si vero spectantur per ordinem ad principia proxima quibus constant, absolutam habent necessitatem. Consequenter leges naturae per ordinem ad Deum sunt contingentes, sed per ordinem ad causas proximas sunt necessariae (1).

Prob. 1.^a pars. Res naturales dependent a Deo tamquam a causa effectrice, quae eas condidit non necessitate naturae, sed per liberam dispositionem suae voluntatis. Atqui effectus dependens a causa libere agente per intellectum et voluntatem non potest necessitatem absolutam sibi vindicare prout ad illam causam refertur, ab eaque dependet. Ergo res naturales comparatae ad Deum, primam omnium causam, nequeunt absolutam necessitatem sibi vindicare; sed solum necessitatem consequentem *divinam dispositionem*, nimirum ortam ex eo, quod, cum Deus naturas rerum creare disposuerit, hae nequeunt aliter esse, ac Deus ipsas esse disposuit, cum Deus sit agens sapientissimum et infinita potentia pollens.

Verum enim si res comparantur ad sua principia proxima, nempe ad principia essentialia, absoluta necessitate ornari dicendae sunt. Quod ita manifestum est. Deus non potest aliquid efficere quod repugnantiam involvit. Iam vero si causae essentialia et principia proxima rerum non essent necessaria, Deus aliquid molitus esset, quod ex pugnantibus et dissidentibus notionibus coalesceret. Ergo res creatae, si ad sua principia proxima conferuntur, absolutam necessitatem sibi vindicant. Et re vera cum natura rei ex principiis proximis constituatur, si sine illis efficeretur, res simul poneretur et non poneretur, quod est egregie secum pugnans.

Concludendum ergo est, res naturales a Deo productas per intellectum et liberrimam suae voluntatis dispositionem, si ad Deum conferuntur, dicendas esse contingentes et non necessarias, nisi ex supposito divinae dispositionis; si vero comparantur ad principia essentialia et proxima, absolutam necessitatem habere, quae ultimo fundatur in intellectu divino necessario et immutabiliter efformante ideas et exemplaria rerum, iuxta quae fiunt, quaecumque a Deo libere producantur. Sic iacet tum error Cartesianorum asserentium, res penes ipsa principia essentialia esse contingentes, tum error Fatalistarum

(1) De hac re tractat S. THOMAS, *Contra gent.* lib. II, capp. XXIX-XXX. De conceptu entis necessari et contingentis, et de diversis rationibus necessitatis disseruimus, vol. I, pag. 467, et vol. II, pag. 133.

decernentium, res productas ex necessitate primae causae efficientis absolutam et omnimodam necessitatem habere (1).

Doctrinam in nostra argumentatione expositam sic paucis explicat S. Thomas: « Sciendum est quod si rerum creaturarum universitas consideretur prout sunt a primo principio, inveniuntur dependere ex voluntate, non ex necessitate principii, nisi ex necessitate suppositionis. Si vero comparentur ad principia proxima, inveniuntur necessitatem habere absolutam: nihil enim prohibet, aliqua principia rerum non ex necessitate produci; quibus tamen positis, de necessitate sequitur talis effectus: sicut mors animalis huius necessitatem absolutam habet propter hoc, quod iam ex contrariis est compositum; quamvis ipsum ex contrariis componi non fuisset necessarium absolute. Similiter autem quod tales rerum naturae a Deo producerentur, voluntarium fuit; quod autem eis sic statutis aliquid proveniat vel existat, absolutam necessitatem habet » (2).

Prob. 2.^a pars, quae est merum corollarium primae. Etenim leges naturae sunt rationes constantes et uniusmodi, secundum quas diversae rerum species operantur, idest inclinationes seu determinationes a natura procedentes, secundum quas virtutes agendi rerum visibilium sic et non aliter exerunt operationem et fundantur in ipsis rerum naturis, a quibus per necessariam resultantiam dimanant. Iam vero naturae rerum si comparantur ad Deum a quo per liberam voluntatem fuerunt effectae, merito dicuntur contingentes; sed comparatae ad principia essentialia, absolutam habent necessitatem. Ergo idem iudicium ferendum de legibus physicis, cum determinatio virtutum operativarum, nempe virtutes operativae determinatae ad unum per necessariam resultantiam dimanent a natura, in qua recipiuntur.

SCHOLION. De necessitate absoluta rerum. Ut omni equivocationi intercludatur aditus, aliquid notandum venit ex S. Thoma circa absolutam necessitatem, quae in rebus naturalibus ortum ducit ex principiis proximis. Necessitas ergo absoluta in rebus, quae causas habent, dicitur illa, quae dependet a principiis et causis, quae quamdam prioritatem secundum esse sibi vindicant; ideoque procedere potest vel a principiis essentialibus, vel a causa efficiente, si agit necessitate naturae. Dicitur absoluta per oppositionem ad necessitatem conditionatam seu ex suppositione, quae procedit ex fine, secundum quod finis est posterius in esse; puta necessitas sumendi medicinam ut medium accommodatum ad sanitatem consequendam.

Necessitas ex principiis essentialibus orta, tripliciter sumitur in rebus. Primo modo per ordinem ad esse eius, cuius sunt principia;

(1) Cf. S. THOM. *Contra gent.* lib. II, cap. XXIX.

(2) *Contra gent.* lib. II, cap. XXX.

et sic alia est necessitas, quae sumitur a materia, et alia quae sumitur a forma. Secundo modo per ordinem ad partes materiae vel formae, si in quibusdam huiusmodi principia sunt composita. Tertio modo est necessitas ex principiis essentialibus per ordinem ad proprietates consequentes materiam vel formam; et sic corpus est quantum ratione materiae, et habet potentias activas ratione formae.

Necessitas ex agente. Huiusmodi necessitas spectari potest vel quantum ad ipsum agere, vel quantum ad effectum, qui actionem consequitur. In primo sensu similis est necessitati accidentis dimanantis a principiis formalibus, cum actio necessario dimanet a forma per quam agens est actu. Verum diversimode hoc contingit in actione immanente, et in actione transeunte; cum in primo casu sequatur necessitas ipsius actionis, quia ad eius esse nihil extrinsecum exquiritur, in quod actio terminatur. Necessario quippe sensatio sequitur sensum factum in actu per speciem sensibilem. Sed in secundo casu ex forma sequitur necessitas actionis quantum ad virtutem agendi: nam corpus calidum habet virtutem calefaciendi; minime vero necesse est, ut calefaciat; quia ab extrinseco impediri potest.

Necessitas quae est a causa agente in effectu vel in passo seu moto non solum dependet a movente; sed etiam a conditione ipsius mobilis recipientis actionem motoris. Nam si in passo non est potentia ad recipiendum effectum talis actionis, vel est impedita per contrarias dispositiones inhaerentes mobili, virtus agentis in agendo impeditur. Quare ad hoc ut sequatur effectus, necesse est, ut in passo sit potentia ad recipiendum, et in agente sit victoria supra passum, ut valeat ipsum transmutare ad contrariam dispositionem; quo in casu si effectus est contrarius naturali dispositioni patientis, erit *necessitas violentiae*; si est conformis, erit *necessitas ordinis naturalis*.

Necessitas ergo quae est ex agente potest dependere vel a sola dispositione agentis, vel a dispositione agentis et patientis; et ideo si huiusmodi dispositio fuerit absoluta et necessaria in utroque, erit absoluta necessitas in causa agente, sicut in his quae agunt ex necessitate et semper. Si non fuerit absolute necessaria, sed possibilis removeri, non erit necessitas ex causa agente, nisi ex suppositione utriusque dispositionis debitae ad agendum; sicut contingit in illis, quae impediuntur interdum in operatione, vel propter defectum virtutis, vel propter violentiam alicuius contrarii; ideoque non operantur semper et necessario, sed ut in pluribus (1).

Animadversio pro solutione difficultatum. Cum prima pars quaestionis in eo innitatur, quod Deus ex dispositione suae liberrimae voluntatis mundum condiderit, et non necessitate naturae; secunda vero in hoc fundetur, quod Deus singulis rebus impresserit principium

(1) Cf. S. THOM. *Contra gent.* loc. cit.

aliquod intrinsecum, quo ad proprios fines inclinantur et moventur per actiones procedentes a virtutibus ad unum determinatis; utraque pars impugnari potest illis difficultatibus, quae contra utriusque partis fundamenta in medium afferri solent, et quarum aliquae in superioribus a nobis enodatae sunt contra eos qui liberam creationem et rerum finalitatem negabant (1).

ARTICULUS II.

AN DEUS POSSIT ORDINARIUM NATURAE CURSUM IMMUTARE.

QUAESTIO DETERMINATUR. Explicata necessitate, quam res naturales tum in essendo tum in operando sibi vindicant, et constituta dependentia mundi a Deo tamquam a causa, quae ipsum in esse produxit per intellectum et liberam dispositionem suae voluntatis, sponte et vi sua oritur alia quaestio, quae pertractata et soluta tutam facillimamque viam parat ad demonstrandum, miracula patrari posse a Deo, cui omnis natura prorsus subiecta est. Nimirum ambigitur, utrum Deus possit aliquid efficere praeter ordinem rebus inditum, non solum producendo aliquos effectus, posthabitis causis naturalibus, quae vel effectui ponendo impares sunt, vel de facto non adhibentur licet virtute rei perficiendae polleant; sed etiam naturales causas impediendo et coercendo, ne proprios producant effectus. Proposita quaestio, uti leviter consideranti facile patet, ita est solutu facillima, ut pene supervacanea videri posset, nisi obscurata fuisset ab erroribus et cavillationibus illorum philosophorum, qui impie dominationi divinae naturam subtrahere nituntur. Quare contra hos philosophos agminatim decertant Doctores Ecclesiae, quaestionemque multipliciter versant, ut in re tanti momenti et ad religionem tuendam necessaria, Dei gloriosi infinita potentia ab impiorum conatibus vindicetur. Sic Aquinas noster diligenter perspicueque demonstrat, posse Deum in rebus creatis aliquid operari praeter causas naturales, vel contra cursum naturae (2); vel paulo secus, posse Deum aliquid facere praeter ordinem rebus naturalibus inditum (3); vel posse Deum per se producere aliquos effectus absque causis proximis (4).

Errores philosophorum. In primis nobis occurrunt Pantheistae, quorum familiam ducit Spinoza, qui opinantur, res omnes mundanas esse necessarias emanationes, vel manifestationes Dei, et consequenter

(1) Cf. S. THOM. I p. q. 19, a. 3; QQ. DD. De pot. q. 3, a. 15.

(2) Cf. S. THOM. QQ. DD. De pot. q. 6, a. 1.

(3) Cf. I p. q. 105, a. 6.

(4) Cf. Contra gent. lib. III, cap. XCIX.

affirmant, leges naturae esse omnino immutabiles et necessarias, quippe quae nihil aliud sunt, nisi modi constantes et uniformes, quibus Deus necessario seipsum evolvit. Pantheistis adstipulantur Fatalistae et Deistae, quorum primi Deum necessitati subiiciunt, tum in mundi molitione, tum in legibus mundo imponendis; alteri divinam providentiam negantes, asserunt, Deum mundum a se conditum aut sibi ipsi reliquisse, aut legibus dumtaxat universalibus gubernare. Ad hos accedunt Materialistae, qui res ex materia necessaria ortas ducunt; ideoque tum rerum naturas, tum leges secundum quas res oriuntur et occidunt, necessarias debere esse concludunt. Sic Vogt non timuit effutire, *leges naturae esse vires barbaras, flecti nescias, et moralitatis benevolentiaeque expertes!*

Veteres philosophi. Nuper memoratus error, cui recentes Pantheistae, Fatalistae, Deistae, et Materialistae uno ore subscribunt, iamdiu traditus fuerat a veteribus, qui, uti testis est S. Thomas, illum ex triplici fonte diversimode ducebant; nimirum vel quia dixerunt, res corporatas non habere causam superiorem, quae sit eis principium essendi; vel quia licet admitterent, Deum esse causam per intellectum, tamen docebant, primam causam habere solum cognitionem universalem de rebus productis, in quantum cognoscit, se esse principium essendi omnibus; vel denique quia existimabant, Deum producere res necessitate naturae. Ex his tribus perversis falsisque dogmatibus rite deducebant, ordinem naturalem nullatenus a Deo mutari posse (1). Contra hos omnes errores veram doctrinam sequenti propositione statuimus.

PROPOSITIO.

Deus utpote causa prima et universalis omnium creaturarum, quas ex dispositione suae voluntatis condidit, procul dubio potest contra naturalem ordinem unius rei ad aliam, aliquid efficere.

Prob. prop. Arg. 1.um Cum causae particulares et creatae in essendo et in operando dependeant a causa prima et universali, ordo qui enascitur ex habitudine alicuius causae ad suum effectum, consequenter est Deo subiectus. Atqui si ordo causae particularis ad naturalem suum effectum non posset a Deo sapientissimo rerum gubernatore aliquando ex iuxta causa immutari, ordo ille non esset Deo subiectus, nec a Deo procederet per arbitrium voluntatis. Ergo Deus potest aliquid facere praeter ordinem rebus naturalibus inditum, nempe aliquid operari contra ordinarium naturae cursum.

(1) Cf. S. THOM. QQ. DD. De pot. q. 6, a. 1.